

SAĞLIK BAKANLIĞI
Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Hasta Hakları ve Tıbbi Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Bakanlık Yayın No:963

ULAKBİM TR Dizinde Taranmaktadır

Hakemli Dergi
TSHD
Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi

ISSN: 2149-309X-Biannually
<https://tibbisosyalhizmetdergisi.saglik.gov.tr>
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tshd>
Yıl/Year: 2023 Haziran Sayı/Issue:21

BAKER STRATEJİ SORU FORMU'NUN TÜRK KÜLTÜRÜNE UYARLANMASI

Mustafa ADIBATMAZ¹
Yasemin ÖZKAN²

Makale Bilgileri/ Article info

Makalenin Türü/Article Type: Araştırma
Geliş Tarihi / Date Received: 21.11.2022
Revizyon Tarihi/Date Revised: 30.05.2023
Kabul Tarihi / Date Accepted: 12.06.2023
Yayın Tarihi / Date Published: 30.06.2023
DOI: 10.46218/tshd.1208234

Makale Künyesi/To cite this article: xxx

Adibatmaz, M. ve Özkan, Y. (2023). Baker Strateji Soru Formu'nun Türk kültürüne uyarlanması. Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi, 21: 26-42. DOI: 10.46218/tshd.1208234

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Mustafa ADIBATMAZ, Karabük Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Ağız ve Diş Sağlığı Programı, mustafaadibatmaz@karabuk.edu.tr
ORCID: 0000-0003-0402-5654

Öz

Bu çalışmanın amacı Baker ve Chambers (2011) tarafından geliştirilen Baker Strateji Soru Formu'nun (BSSF), Türkçe'ye uyarlanmasıdır. Bu doğrultuda soru formunun geçerlik ve güvenilirlik analizleri için form ve çevrimiçi araçlarla bir devlet üniversitesinde eğitim almakta olan 1197 öğrenci çalışmaya gönüllülük esasıyla katılım sağlamıştır. Örneklem grubu üzerinde yapılan çalışma sonucunda, 1010 öğrenci araştırma kriterine uymadığı için çalışmadan çıkartılmış ve 187 öğrenci ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Özgün çalışmada BSSF tek bir form üzerinde uygulanmakta iken, Türk kültürüne uyarlama çalışmasında uzman görüşleri doğrultusunda anlaşılabilirliğin sağlanması için BSSF Anne Formu ve Baba Formu olarak iki farklı form halinde uygulanması kararı verilmiştir. Verilerin analizinde SPSS ve AMOS analiz programları kullanılmıştır. BSSF Anne ve Baba soru formları için yapılan iç tutarlılık katsayı (Cronbach's Alpha) hesaplamasında ise Anne Soru Formu içinde Baba Soru formu içinde .93 değeri elde edilerek güvenilirlik ispatı gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn yabancılaştırması, Soru formu, Boşanmış aile çocuğu, Geçerlik-güvenirlik çalışması.

ADAPTATION OF BAKER STRATEGY QUESTIONNAIRE INTO TURKISH CULTURE

Abstract

The aim of this study is to adapt the Baker Strategy Questionnaire (BSSF) developed by Baker and Chambers (2011) into Turkish. In this direction, for the validity and reliability analysis of the questionnaire, 1197 students studying at a state university voluntarily participated in the study with the form and online tools. As a result of the study on the sample group, 1010 students were excluded from the study because they did not meet the research criteria and the study was conducted with 187 students. In the original study, the BSSF was administered on a single form, while in the adaptation study for Turkish culture, it was decided to administer the BSSF in two different forms as the Mother Form and the Father Form in order to ensure comprehensibility in line with expert opinions. SPSS and AMOS analysis programs were used to analyze the data. In the calculation of the internal consistency coefficient (Cronbach's Alpha) for the BSSF Mother and Father questionnaires, a value of .93 was obtained for the Mother Questionnaire and .93 for the Father Questionnaire and reliability was proven.

Keywords: Parental alienation, Questionnaire, Divorced family child, Validity-reliability study.

¹ Öğr. Gör., Karabük Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Ağız ve Diş Sağlığı Programı, ORCID: 0000-0003-0402-5654

² Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID : 0000-0002-2968-363X

1. Giriş

Günümüz evliliklerinin boşanma oranları her geçen yıl artış göstermektedir (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2022). Ülkemiz verilerine bakıldığında 2001 yılında kaba boşanma hızı 1,41 iken (91994 dava), 2011 de 1,62 (120117 dava), 2021 yılında ise 2,07 (174085 dava) şeklinde gerçekleşmiştir (TÜİK, 2022). Eşler arasında birçok farklı nedenle oluşan sorunlar nedeniyle gerçekleşen boşanma sürecinin en savunmasız mağdurları ise çocuklardır (Emery, 2011; Güler, 2017; Yörükoğlu, 2012). Boşanmanın çocuk üzerinde yaratmış olduğu etkiler hakkında alanyazın da birçok farklı çalışma bulunmasına rağmen (Karataş, 2019; Moné ve Biringen, 2012; Pines, Gat ve Tal, 2002; Tarhan, 2010; Tein, Sandler ve Zautra, 2000; Zafar ve Kausar 2014;) boşanma sonrasında ebeveynler tarafından bilinçli veya bilinçsizce gerçekleştirilen ebeveyn yabancılaştırma davranışları hakkında ülkemizde neredeyse yok denecek kadar az çalışma bulunmaktadır (Torun, 2017).

Gardner (1985), Ebeveyn Yabancılaştırma Sendromu'nu (EYS), bir ebeveynin diğer ebeveyne (hedefteki ebeveyn) karşı bilinçli veya bilinçdışı bir şekilde çocuğun beyninin yıkanması ve çocuğun hedefteki ebeveyne iftira atması ve yabancılaşması olarak tanımlamıştır. Gardner (2002, 2004), sonraki çalışmalarında EYS'nin ortaya çıkmasında bir ebeveynin çocuğu yönlendirdiği belirtilmiş ve bu programlama olmadığında bu rahatsızlığın oluşmayacağını vurgulamıştır. Bernet, von Boch-Galhau, Baker ve Morrison (2010) ise ebeveyn yabancılaştırma sendromunun çocuğun bir ebeveynle güçlü ittifakını ve meşru bir gerekçe olmaksızın diğer ebeveynle olan ilişkisini reddetmesi olarak ifade etmiştir.

EYS, kendi bütünlüğü içinde birçok farklı olgunun varlığını kapsamaktadır. Bu kapsam içerisinde araştırmacılar, olgunun tanımını; yabancılaştırıcı ebeveynin, çocuk üzerinde 'duygusal istismar' uygulaması olarak (Baker, 2005); boşanma sonrasında bir ebeveynin diğer ebeveyne karşı çocukları üzerinde yürüttüğü sistemli bir beyin yıkama süreci (Cantwell, 2009) ve yabancılaştırıcı ebeveynin bağlanma problemi olarak (Aloia ve Strutzenberg 2019) ifade etmişlerdir.

Gardner'ın sendrom tanımı birçok araştırmacı tarafından (Baker, 2005; Berns, 2001; Clawar ve Rivlin, 1991; Clemente ve Padilla-Racero, 2016; Gardner, 1985; Kodjoe, 2003; Spruijt, Eikelenboom, Harmeling, Stokkers ve Kormos, 2005) desteklenip araştırmalarda varlığının kanıtı ortaya konmuş olsa da, bazı araştırmacılar (Garber, 2020; Pepiton, Alvis, Allen ve Logid, 2012; Walker ve Shapiro, 2010) konu hakkında yeterli sendrom kriterinin var olmadığını iddia etmektedir. Bu görüşlerini ise daha önce sevgi dolu ve karşılıklı olarak tatmin edici bir ilişkiye sahip olan çocuk ve yabancılaştırılmış/hedef ebeveynin, uzun yıllar ve belki de yaşamları boyunca sahip oldukları bu ilişkinin sevincini yitirmesine ve beslenmesine engel olan trajik bir sonuç olmasının gerektiğini belirterek desteklerler. (Bernet, von Boch-Galhau, Baker ve Morrison, 2010; Torun 2017). Bu nedenle asıl sorun 'tanı mı, değil mi?'nin ötesinde bir süreçtir.

Ebeveyn yabancılaştırma sürecinde, yabancılaştırıcı ebeveyn hedef ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin zarar görebilmesi, sonlanabilmesi için birçok davranış içerisine girebilmektedir. Baker ve Fine (2008) yapmış

oldukları çalışmada yabancılaştırıcı ebeveynlerin bu davranışlarını on yedi farklı davranış şeklinde sergilediklerini belirtmişlerdir. Bu davranışlar; iletişimi engelleme ve/ya sınırlandırma, çocuğa ebeveynler arasında seçim yapmaya zorlama, hedef ebeveyn hakkında kötü sözler sarf etme, sevginin silah gibi kullanılması için geri çekilmesi, sembolik ilişkilerin (doğum günü, babalar günü, vb.) kurulmasını engelleme, çocukta hedef ebeveynle karşı kuşku uyandırma, çocuğun hedef ebeveyni reddetmesi için baskı kurulması, hedef ebeveynin çocuğa karşı sevgisinin olmadığını inandırma çabası, çocukta şüphe yaratma, hedef ebeveynin tehlikeli biri olduğu izlenimi yaratma, çocuğun kimlik bilgilerini değiştirme, çocuğun akademik, tıbbi ve diğer önemli bilgilerine hedef ebeveynin erişimini engelleme, çocuğun hedef ebeveyn hakkında bilgilerini aktarması için ajanlık teklif etme, çocuğun hedef ebeveynle baba/anne sıfatları yerine adı ile seslenmesi için baskı yapma, yabancılaştırıcı ebeveynin olası yeni eşini (partnerini) anne/baba olarak tanıtmaya, yabancılaştırıcı ebeveynle çocuğun bağımlı hale getirme ve çocuğun sırları saklamasını isteme şeklindedir.

Ebeveyn yabancılaştırması hakkında yapılan araştırmalarda, hafif derecede yabancılaştırıcı davranışlara maruz kalan çocukların bile öğrenmede, konsantre olmada, akranlarıyla geçinmede sorunlar yaşayabileceği, enürezis ve inkoprezis, yemek yeme problemleri, şiddetli baş ağrıları ve ciddi davranış sorunları gibi fiziksel semptomlar geliştirebildikleri, öfke, üzüntü, kayıp veya dürtü kontrolü kaybı, kendine güven ve benlik saygısı kaybı, özgüven eksikliği, bağlanma ve ayrılık kaygısı, birleşme ve ayrılma kaygısı, korkular ve fobiler, depresyon ve intihar düşüncesi ve uyku bozukluğu gibi sorunlar yaşayabilecekleri, anksiyete bozukluğu, panik bozukluğu, madde kötüye kullanımı, cinsel kimlik problemleri, zayıf akran ilişkileri ve eğitim problemleri, antisosyal kişilik bozukluğu, ayrılma anksiyetesi, sanrısız bozukluk, narsistik kişilik bozukluğu, dissosiyatif bozukluk gibi birçok ruhsal bozukluk geliştirebilecekleri açıklanmıştır (Andre, 2004; Baker, 2005; Baker ve Ben-Ami, 2011; Baker ve Brassard, 2013; Baker ve Verrocchio, 2013; Geniş, Toker ve Şakiroğlu, 2019; Torun, 2011; von Boch-Galhau, 2018; Verrocchio, Marchetti, Carrozzino, Compare ve Fulcheri, 2019). Ebeveyn yabancılaştırmasının yetişkin çocuklar üzerindeki uzun vadeli etkilerinin incelendiği çalışmalarda katılımcıların çoğunda, düşük benlik saygısı, kendilerine ve başkalarına güven eksikliği, depresyon, uyuşturucu alkol sorunları, kendi çocuklarından yabancılaşma ve boşanma gibi problemlerin yaşandığı saptanmıştır (Baker,2005; Baker ve Verrocchio 2013; Ben-Ami ve Baker 2012). Bu bireyler ayrıca korku ve fobiler geliştirebilmekte, bağlanma problemleri ve çocuklarıyla yetişkin olarak iletişimlerinde sorun yaşamaktadırlar (Aloia ve Strutzenberg 2019).

1.1. Araştırmanın Amacı

Yapılan alanyazın çalışmasında, ülkemizde ebeveyn yabancılaştırma davranışları hakkında bir ölçeğin varlığına rastlanılmamıştır. Ebeveyn yabancılaştırma davranışına maruz kalan yetişkinlerin deneyimlerinin ölçülmesi ile elde edilecek veriler gerek sosyal hizmet, gerek psikoloji gerekse de hukuk alan uzmanları tarafından yapılacak olan çalışmalarda ışık tutacak niteliktedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, alanyazında

an itibari tek ebeveyn yabancılaştırma deneyim varlığını ölçebilen, Baker ve Chambers (2011) tarafından geliştirilen Baker Strateji Soru Formu (BSSF)'nin Türk kültürüne uyarlanmasıdır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Günümüzde gerek ülkemizde gerekse de diğer ülkelerde boşanma oranları her geçen yıl artış göstermektedir. Aile birliğinin bozulması kararı veren çiftlerin kişisel travmalar yaşamasına sebep olmakla birlikte bu süreçte karar verme hakkı olmayan çocuklar ise daha derin travmalar ile karşı karşıya kalabilmektedir. Boşanmış ebeveynlere sahip olan çocukların karşı karşıya kaldıkları en büyük sorunlardan biri de ebeveyn yabancılaştırmasıdır (Berns, 2001). Ebeveyn yabancılaştırması günümüzde birçok ülkede resmi olarak tanımlanan ve üzerinde birçok araştırmanın yapıldığı bir gerçekliktir. Ebeveyn yabancılaştırmasına hafif düzeyde dahi maruz kalan çocukların birçok sorunla karşılaştıkları ve bu sorunların ilerleyen yıllarda kendileri için çok daha kötü bir hal aldığı birçok araştırmada belirtilmiştir (Baker, 2005; Fidler vd., 2008; Ben-Ami ve Baker, 2012; Baker ve Verrocchio, 2013). Türkçe alanyazının da konu hakkında çok az çalışmanın olması nedeniyle bu araştırmada Türk kültürüne uyarlanması amaçlanan soru formunun alanyazında ki boşluğa katkı sağlaması niteliğiyle ve ebeveyn yabancılaştırmasının etkilerinin nicel yöntemlerle ölçülmesini sağlaması yönüyle önem teşkil etmektedir.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Çalışma Grubu

Çalışma grubunun evreni Karabük Üniversitesi'nde 2021-2022 Bahar yarıyılında eğitim almakta olan lisans ve ön lisans öğrencileri oluşturmakta olup, 1197 öğrenci çalışmaya gönüllülük esası ile tam katılım sağlamıştır. Çalışmanın dahil edilme kriteri için örneklem grubu üzerinde yapılan çalışma sonucunda, anne babası boşanmış olan, anne babası ayrı yaşayan ve anne babası evliliklerini sürdürmesine rağmen düşmanca, kindar, soğuk ve mesafeli şekilde bir ilişkiye sahip olduklarını tanımlayan toplam 187 öğrenci tespit edilmiş ve 1010 öğrenci araştırma kriterine uymadığı için çalışmadan çıkartılmıştır. Literatürde örneklem büyüklüğü madde sayısının en az iki katı olmasını gerekliliğini savunan görüşler (Kline, 1994) mevcut olmakla birlikte kimi araştırmalarda ise madde sayısının beş katı olması gerektiğine ilişkin görüşler mevcuttur (Bryman ve Cramer, 1999; Tavşancıl, 2022). Bu doğrultuda ayrı ayrı 20 maddeden oluşan Anne ve Baba soru formunu 187 öğrencinin uygulanmış olması yeterli örneklem büyüklüğüne ulaşıldığını göstermektedir. Örneklem grubunun yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve ebeveynlerinin ilişkilerinin tanımları gibi betimsel özelliklerine ilişkin sayı ve yüzde değerleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Örneklem grubuna ait betimsel özelliklerin sayı ve yüzde değerleri

Değişkenler	Nitelik	n	%
Yaş	18	8	4,3
	19	26	13,9
	20	49	26,2
	21	50	26,7
	22	27	14,4
	23	11	5,9
	24 ve üstü	16	8,6
Cinsiyet	Erkek	55	29,4
	Kadın	132	70,6
Eğitim Düzeyi	Ön lisans	140	74,9
	Lisans	47	25,1
Ebeveyn İlişki Tanımı	Geleneksel	24	12,8
	Mesafeli	29	15,5
	Soğuk	59	31,6
	Kindar	23	12,3
	Düşmanca	52	27,8
Toplam		187	100

Çalışma grubu örneklem seçiminde anne ve babası boşanmış olan ve ayrı yaşayanlar içerme kriteri olarak belirlenmiş, alanyazın taramasında anne babası boşanmamış olmasına rağmen, çatışma yaşayan ailelerde de ebeveyn yabancılaştırması saptandığı görülmüştür (Moné ve Biringen, 2012). Bu bağlamda çalışma örneğine anne babası boşanmamış olmasına rağmen, anne ve babasının ilişki düzeylerini; mesafeli, soğuk, kindar ve düşmanca tanımlayan öğrenciler de dahil edilmiştir. Araştırma örneğine dahil edilen öğrencilerin %46'sının (n=86) anne babası boşanmıştır. %42,8'inin (n=80) anne babası boşanmamış olmasına rağmen çatışma yaşamakta olup %11,2'sinin (n=21) anne babası ayrıdır.

2.2. Veri Toplama Araçları ve Süreci

Araştırmada verileri elde etmek için 8 sorudan oluşan Kişisel Bilgi Formu ile 20'şer maddeden oluşan Baker Strateji Soru Formu (BSSF) Anne ve Baba değerlendirme formları kullanılmıştır. BSSF'nin özgün formu 20 maddeden oluşmaktadır; uygulama sırasında katılımcılar aynı maddeyi hem anneleri hem de babaları için ayrı ayrı değerlendirmektedir. Bu durum uygulayıcıların anlamsal karışıklığa düşmesine neden olabileceği için uzman görüşleri doğrultusunda aynı anlamı içeren 'BSSF Anne Formu' ve 'BSSF Baba Form'ları oluşturulmuştur. Soru formlarında maddeler aynı kalmıştır, maddelerde bir değişikliğe gidilmemiştir. Yalnızca uygulama biçiminde tüm maddeler önce bir ebeveyn için doldurulduktan sonra diğer ebeveyn için doldurulmuştur. Araştırma verilerinin etik açıdan uygunluğu onay izni alındıktan sonra çalışmaya gönüllü katılımcılara formlar elektronik ortamdan ve/ya yazılı formlar aracılığıyla iletilerek uygulanmıştır.

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu 8 sorudan oluşmakta olup, katılımcılardan araştırma eksenini odağında ihtiyaç duyulan cinsiyet, yaş, eğitim derecesi, eğitim aldığı bölüm, kardeş sayısı, anne baba birliktelik durumu, boşanma gerçekleşmişse kaç yıl önce gerçekleştiği ve ebeveyn ilişki tanımlama sorularından oluşmaktadır.

2.2.2. Baker Strateji Soru Formu

Baker ve Chambers (2011) tarafından geliştirilen Baker Strateji Soru Formu (BSSF), ebeveyn yabancılaşmasıyla tutarlı davranışlar olarak ebeveynlerin yapabileceği 19 spesifik davranış ve bir genel davranıştan oluşan 20 maddeli, 5'li Likert puanlama cetveline sahip bir ölçektir. Ölçekte ters madde varlığı bulunmamakla birlikte, ölçekten alınan puanın artmasıyla ebeveyn yabancılaştırma deneyiminin varlığı saptanmaktadır. Bu ölçekteki maddeler Baker ve Darnall tarafından (2006) gerçekleştirilen nicel ve nitel araştırmalardan elde edilmiş ve daha sonra sahada test edilerek doğrulanmıştır (Baker ve Chambers, 2011). Ölçekteki toplam puanların; öz saygı, istismar ve kendi kendine yeterlilik dahil olmak üzere çocukların iyi olma halinin ilgili ölçümleriyle istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu diğer çalışmalarda da bulunmuştur (Baker ve Eichler, 2014; Ben-Ami ve Baker, 2012). Bu araştırmalara ait bulgular, ölçme aracının yapı geçerliğiyle ilgili kanıtlar sunmaktadır. Ben Ami ve Baker (2012) yapmış oldukları çalışmada BSSF'nin, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (Rosenberg, 1965), İlişki Ölçeği (Bartholomew ve Horowitz, 1991) ve Depresyon Teşhisi Envanteri (Zimmerman ve Coryell, 1987) arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamışlardır.

Özgün ölçeğin güvenilirliğine ve geçerliğine ilişkin kanıtlar bir dizi başka çalışmada da bulunmuştur. Bu çalışmalardan; Verrocchio ve Baker'ın (2015) yapmış oldukları çalışmada ($\bar{X}=6.1\pm 5.9$) Cronbach alfa değeri .94; Baker ve Verrocchio'nun (2014), anne babası boşanmış ve boşanmamış yetişkinlerle yapmış oldukları çalışmada Cronbach alfa değeri anne verileri için .95; baba verileri için ise .94 bulunmuştur. Verrocchio, Baker ve Bernet'in (2016) ebeveyn yabancılaşmasının anksiyete ve depresyon ile ilişkisi hakkındaki çalışmalarında ($\bar{X}=9.4\pm 15.2$) Cronbach alfa değeri .94 olarak hesaplanmıştır. Verrocchio, Baker ve Marchetti'nin (2018) 361 yetişkin birey ile ebeveyn yabancılaştırması deneyimlerine dayalı yapmış oldukları çalışmada ise Cronbach alfa değeri anne ($\bar{X}=1.1\pm 2.6$) verileri için .84, baba ($\bar{X}=1.55\pm 3.0$) verileri için .82 bulunmuştur. Tüm bu çalışmalarda elde edilen sonuçlar ölçeğin farklı gruplarda güvenilirliğinin yüksek seviyede olduğunu göstermektedir.

2.2.3. Baker Strateji Soru Formu'nun Türkçeleştirilmesi

Baker Strateji Soru Formu'nun Türk kültürüne uyarlanabilmesi için, gerekli izin ve orijinal ölçek ile ilgili bilgiler, geliştiricisi olan Amy J.L. Baker'dan elektronik posta ile alınmıştır. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlama çalışmasında Hambleton ve Patsula (1999) tarafından belirlenmiş olan ölçek uyarlama basamakları temel

alınmıştır. Bu doğrultuda öncelikle orijinal ölçek hem Türkçe hem de İngilizce diline hâkim olan iki dil uzmanı aracılığı ile çevrilmiştir. Elde edilen çeviriler arasındaki denklik incelenmiş ve çeviri işlemi sonuçlandırılmıştır. Türkçe çeviri işlemi sonrasında elde edilen madde soruları her iki dile de hâkim olan farklı iki dil uzmanı tarafından orijinal dile çevrilmiş ve özgün madde yapıları ile tutarlılıkları incelenmiştir. Son değerlendirme sonrasında özgün ölçekteki maddeler ile Türkçe çevirisi yapılan sorular arasında dil denkliği olduğu kanaatine varılmıştır.

İkinci aşamada ise özgün ölçek ile Türkçe çevirisi yapılan ölçek arasında anlamsal denkliğin gerçekleştirilmesi için alan uzmanı olan 5 kişi tarafından ölçülen özelliklerin uygunluk, açıklık, anlaşılabilirlik ve kültüre uygunluk açılarından denkliği incelenmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda bazı maddelerde düzeltmeler yapılmış ve anlam denkliği tamamlanarak nihai form hazırlanmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Veri toplama aracının tek boyutlu bir yapı sergilemesinden dolayı; öncelikle veriler üzerinde açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmış ve yapının bu verilerle Türk kültüründe de tek boyutlu bir yapı sergileyip sergilemediği kontrol edilmiştir. Ardından verilerin çözümlenmesinde birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde t değerleri, hata varyansları ve kestirimler incelenerek model uyumunun sağlanıp sağlanmadığı kontrol edilerek, yapı geçerliğine ilişkin karar verilmektedir.

DFA sonucunda uyum iyiliği indisleri incelenerek, ölçülen yapının Türk kültüründe doğrulanıp doğrulanmadığı incelenmiştir. Uyum iyiliği indislerinin kabul edilebilir düzeyde olması nedeniyle, bazı maddeler arasında modifikasyon yapılmıştır. Modifikasyon yapılırken kestirim değeri en yüksek maddeler arasında modifikasyon yapılmış, DFA tekrarlanmış ve beklenen değere ulaşılan kadar işleme devam edilmiştir. Uyum iyiliği indislerinin bazı değerler için mükemmel (χ^2/sd , RMSEA, CFI), bazı değerler (GFI, AGFI) için kabul edilebilir düzeyde sonuç vermesinin ardından modifikasyona son verilmiştir. Baker Stratejileri Anne Soru Formu'nda 8, Baker Stratejileri Baba Soru Formu'nda 9 modifikasyon gerçekleştirilmiştir.

DFA analizi ile yapının doğrulanıp doğrulanmadığı kontrol edildikten sonra, çalışma grubundan elde edilen verilerle cinsiyet ve öğrencilerin ebeveynlerinin ilişkilerini tanımlama biçimleri değişkenlerine göre betimleyici istatistikler ve hipotez testleri kullanılarak veriler çözümlenmiştir. Bu verilerin çözümlenmesinde parametrik olmayan test istatistikleri kullanılmıştır. Çalışma grubunun ölçülen özellik bakımından homojen olması, elde edilen verilerin çarpık dağılmasına neden olmuştur. Bu durum bu tür belirli bir özellik bakımından homojen olan gruplardan elde edilen veriler için beklenen bir durumdur.

Baker Stratejileri Anne Soru Formu ve Baker Stratejileri Baba Soru Formu'ndan elde edilen toplam puanların cinsiyete göre manidar bir fark içerip içermediği Mann Whitney U Testi ile çözümlenmiştir. Mann Whitney

U Testi, iki ilişkisiz örneklemeden elde edilen puanların birbirlerinden anlamlı bir düzeyde farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2011).

Baker Stratejileri Anne Soru Formu ve Baker Stratejileri Baba Soru Formu'ndan elde edilen toplam puanların öğrencilerin ebeveynlerinin ilişkilerini tanımlama biçimlerine göre anlamlı bir fark içerip içermediği Kruskal Wallis Varyans Analizi ile çözümlenmiştir. Kruskal Wallis Varyans Analizi, ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2011).

3. Bulgular

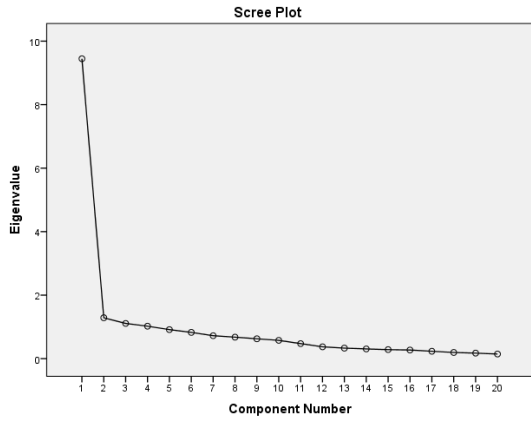
Araştırmada ebeveyn yabancılaştırması hakkında bilgi toplamak amacıyla kullanılacak Baker Stratejileri Soru Formu'nun Türk kültürüne uyarlanması amaçlanmış, elde edilen verilerin çözümlenmesinden elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

3.1. BSSF Anne Formu Ve Baba Formunun Güvenirlik Çalışmasına İlişkin Bulgular

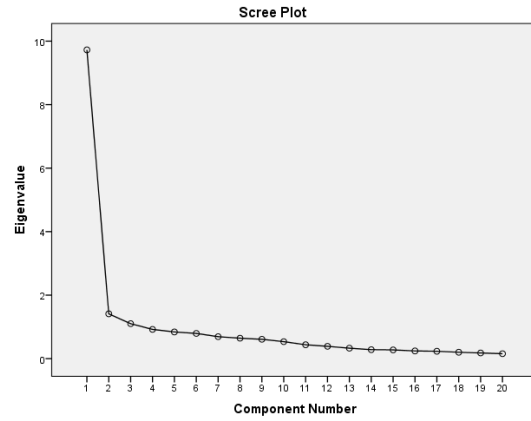
BSSF'nin 20 maddelik ebeveyn yabancılaştırmasına ilişkin anne ve baba soru formlarından elde edilen puanlar için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) anne soru formu için .93, baba soru formu için .93 olarak hesaplanmıştır. Alanyazına bakıldığında güvenilirlik katsayı değerinin kaç olması gerektiği konusunda .70'lik bir değer kabul edilebilir olduğu konusunda birçok açıklama olmasına rağmen birçok çalışma tarafından kaynak gösterilen Nunnally (1978) kullanılacak ölçeğin bireyler hakkında tanı ve benzeri kararlar verecek bir yapıya sahipse .90 ve üstü güvenilirlik katsayısının hedeflenmesini gerektiğini belirtmektedir. Bu doğrultuda hesaplanan iç tutarlılık katsayısı BSSF Anne ve Baba Soru Formlarının güvenilir sonuçlar verdiğine ilişkin kanıtlar sunmaktadır.

3.2. BSSF Anne Formu Ve Baba Formunun Geçerlik Çalışmasına İlişkin Bulgular

BSSF'nin uygulanmasından elde edilen veriler üzerinde yapının tek boyutluluğunu kontrol etmek amacıyla AFA yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde yapının anne ve baba için ayrı ayrı uygulanan her iki form için de tek boyutlu olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgulara ait saçılma diyagramları Şekil 1'de verilmiştir.

Baker Strateji Anne Soru Formu

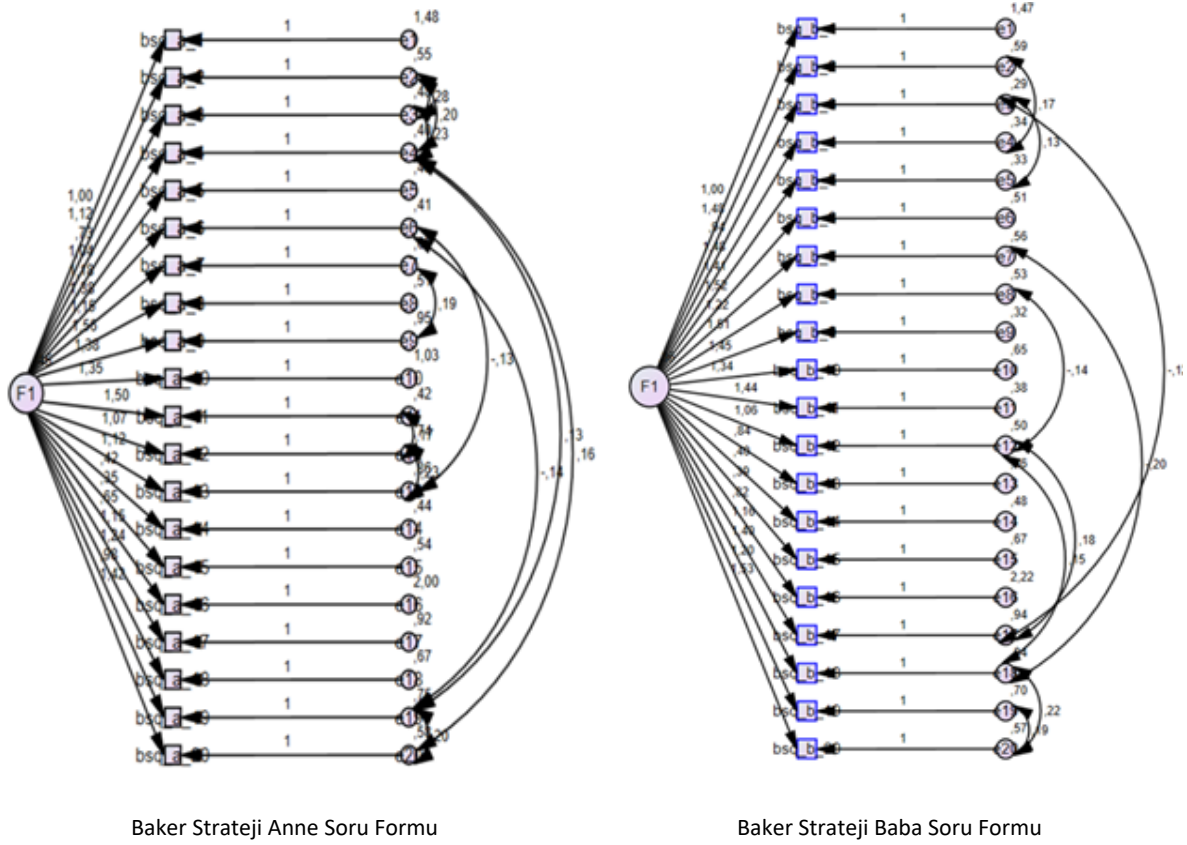
Baker Strateji Baba Soru Formu

Şekil 1. AFA sonucundan elde edilen saçılma diyagramları

Baker Stratejileri Anne Soru Formu'nun AFA sonuçları incelendiğinde Kaiser-MeyerOlkin (KMO) katsayısının 0,93; Barlett Sphericity testi değerinin ($\chi^2=2743$, $p<.001$) manidar olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu değerler verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir. Madde çıkartma değerlerinin 0,42 ile 0,80 arasında değiştiği; faktör yük değerlerinin 0,31 ile 0,85 arasında değiştiği; açıklanan toplam varyansın %47 olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Baker Stratejileri Baba Soru Formu'nun AFA sonuçları incelendiğinde Kaiser-MeyerOlkin (KMO) katsayısının 0,94; Barlett Sphericity testi değerinin ($\chi^2=2841$, $p<.001$) anlamlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu değerler verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir. Madde çıkartma değerlerinin 0,42 ile 0,80 arasında değiştiği; faktör yük değerlerinin 0,40 ile 0,80 arasında değiştiği; açıklanan toplam varyansın %48 olduğu görülmüştür.

Baker Stratejileri Anne Soru Formu ve Baker Stratejileri Baba Soru Formu'nun uygulanmasından elde edilen DFA sonuçlarına göre yol diyagramları Şekil 2'de, model uyumuna ilişkin bulgular ve ilgili ölçütler ise Tablo 2'de verilmiştir.

Şekil 2. Birinci düzey DFA yol diyagramı

Tablo 2. Model uyumuna ilişkin elde edilen bulgular ve ilgili ölçütler

İstatistik	Ölçüt	Ölçüte ilişkin yorum	Baker Strateji Anne Soru Formu	Baker Strateji Baba Soru Formu
χ^2	-	-	331,893	373,133
sd	-	-	159	161
χ^2/sd	< 3	Mükemmel uyum	2,08	2,31
RMSEA	$\leq .05$	Mükemmel uyum	0,07	0,08
	$\leq .06-.08$	İyi uyum		
CFI	$\geq .95$	Mükemmel uyum	0,92	0,91
	$\geq .90$	İyi uyum		
GFI	$\geq .95$	Mükemmel uyum	0,85	0,83
	$\geq .90$	İyi uyum		
AGFI	$\geq .95$	Mükemmel uyum	0,81	0,79
	$\geq .90$	İyi uyum		

DFA sonucunda uyum iyiliği indisleri incelendiğinde, χ^2/sd , RMSEA ve CFI değerlerinin mükemmel uyum verdiği; GFI ve AGFI değerlerinin ise kabul edilebilir düzeyde uyum verdiği belirlenmiştir. Bu durum ölçeğin Türk kültüründe uygulanabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 3. Baker Stratejileri Anne Soru Formu ve Baker Stratejileri Baba Soru Formu'ndan elde edilen bulgulara ilişkin betimleyici istatistikler ve puanların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

İstatistik	Baker Strateji Anne Soru Formu		Baker Strateji Baba Soru Formu	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
n	132	55	132	55
Ortalama	14,6	14,1	12,4	16
Standart sapma	15,4	15,2	13,4	17,1
Ortancası	8	7	8	8
En düşük değer	0	0	0	0
En yüksek değer	71	65	68	70
Sıra Ortalaması	95,96	89,29	91,85	99,16
U	3889		3346	
p	.442		.399	

Baker Strateji Anne Soru Formu'ndan elde edilen bulgulara göre kadın öğrencilerin (N=132), puanlarının ortalaması 14,6 ($\pm 15,4$), ortancası 8 olarak hesaplanmıştır. Bu grupta en düşük değer 0, en yüksek değer 71'dir. Aynı soru formunda erkek öğrencilerin (N=55), puanlarının ortalaması 14,1 ($\pm 15,2$), ortancası 7 olarak hesaplanmıştır. Bu grupta en düşük değer 0, en yüksek değer 65'dir. Baker Strateji Baba Soru Formu'nda elde edilen bulgulara göre kadın öğrencilerin (N=132), puanlarının ortalaması 12,4 ($\pm 13,4$), ortancası 8 olarak hesaplanmıştır. Bu grupta en düşük değer 0, en yüksek değer 68'dir. Aynı soru formunda erkek öğrencilerin (N=55), puanlarının ortalaması 16 ($\pm 17,1$), ortancası 8 olarak hesaplanmıştır. Bu grupta en düşük değer 0, en yüksek değer 70'dir.

Mann Whitney U Testi sonuçlarına göre, kadın ve erkek öğrencilerin her iki ölçekte de toplam puanları arasında manidar bir fark olmadığı belirlenmiştir ($p > .05$). İki gruptaki örneklem büyüklüğünün önemli ölçüde farklı olmasına rağmen grupların kendi içinde ölçülen özellik bakımından homojen olması grupların farklılaşmamasına neden olmuş olabilir.

Tablo 4. Baker Strateji Anne Soru Formu'ndan elde edilen bulgulara ilişkin betimleyici istatistikler ve öğrencilerin ebeveynlerinin ilişkilerini tanımlama biçimlerine göre Kruskal Wallis Varyans Analizi Sonuçları

İstatistik	Baker Strateji Anne Soru Formu				
	Geleneksel	Mesafeli	Soğuk	Kindar	Düşmanca
n	24	29	59	23	52
Ortalama	5,4	12	10,8	14,8	23,9
Standart sapma	5,1	13,6	11,9	9,6	19,7
Ortancası	4	7	7	17	18,5
En düşük değer	0	1	0	0	0
En yüksek değer	24	65	55	32	71
Test istatistiği	33,48				
sd	4				
p	.000				

Öğrencilerin ebeveynlerinin ilişkilerini tanımlama biçimlerine göre Baker Strateji Anne Soru Formu Kruskal Wallis Varyans Analizi sonuçları incelendiğinde, ebeveyn ilişkisini 'geleneksel' tanımlayan öğrencilerin (N=24), puan ortalaması 5,4 ($\pm 5,1$), ortancası 4 olarak hesaplanmıştır. Bu grupta en düşük değer 0, en yüksek değer ise 24'dür. Ebeveyn ilişkisini 'mesafeli' olarak tanımlayan öğrencilerin (N=29), puan ortalaması 12 ($\pm 13,6$), ortancası 7 olarak hesaplanmıştır. Bu grupta en düşük değer 1, en yüksek değer ise 65'dir. Ebeveyn ilişkisini 'soğuk' olarak tanımlayan öğrencilerin (N=59), puan ortalaması 10,8 ($\pm 11,9$), ortancası 7 olarak hesaplanmıştır. Bu grupta en düşük değer 0, en yüksek değer ise 55'dir. Ebeveyn ilişkisini 'kindar' olarak tanımlayan öğrencilerin (N=23), puan ortalaması 14,8 ($\pm 9,6$), ortancası 17 olarak hesaplanmıştır. Bu grupta en düşük değer 0, en yüksek değer ise 32'dir. Ebeveyn ilişkisini 'düşmanca' olarak tanımlayan öğrencilerin ise (N=52), puan ortalaması 23,9 ($\pm 19,7$), ortancası 18,5 olarak hesaplanmıştır. Bu grupta en düşük değer 0, en yüksek değer ise 71'dir.

Öğrencilerin ebeveynlerinin ilişkilerini tanımlama biçimlerine göre Kruskal Wallis Varyans Analizi Sonuçları incelendiğinde, gruplar arasında Baker Strateji Anne Soru Formu'ndan elde edilen ebeveyn yabancılaştırması puanları bakımından manidar bir fark olduğu gözlenmiştir ($p < .05$). Analiz sonucunda Baker Strateji Anne Soru Formu'nu dolduran öğrencilerden, ebeveynlerinin ilişki tipini düşmanca ilişki olarak tanımlayan öğrencilerin en yoğun ebeveyn yabancılaştırmasına maruz kaldıkları, en düşük seviyede ebeveyn yabancılaştırmasının ise ebeveynlerinin ilişki tipini 'geleneksel' olarak tanımlayan öğrencilerde saptanmıştır.

Tablo 5. Baker Strateji Baba Soru Formu'ndan elde edilen bulgulara ilişkin betimleyici istatistikler ve öğrencilerin ebeveynlerinin ilişkilerini tanımlama biçimlerine göre Kruskal Wallis Varyans Analizi Sonuçları

İstatistik	Baker Strateji Baba Soru Formu				
	Geleneksel	Mesafeli	Soğuk	Kindar	Düşmanca
n	24	29	59	23	52
Ortalama	4,5	10,4	10,3	17,3	21,1
Standart sapma	4,3	13,9	10,3	13,2	18,8
Ortancası	4	7	8	18	14
En düşük değer	0	1	0	0	0
En yüksek değer	17	68	53	38	70
Test istatistiği	28,61				
sd	4				
p	.000				

Öğrencilerin ebeveynlerinin ilişkilerini tanımlama biçimlerine göre Baker Strateji Baba Soru Formu Kruskal Wallis Varyans Analizi sonuçları incelendiğinde, ebeveyn ilişkisini 'geleneksel' tanımlayan öğrencilerin (N=24), puan ortalaması 4,5 ($\pm 4,3$), ortancası 4 olarak hesaplanmıştır. Bu grupta en düşük değer 0, en yüksek değer ise 17'dir. Ebeveyn ilişkisini 'mesafeli' olarak tanımlayan öğrencilerin (N=29), puan ortalaması 10,4 ($\pm 13,9$), ortancası 7 olarak hesaplanmıştır. Bu grupta en düşük değer 1, en yüksek değer ise 68'dir. Ebeveyn ilişkisini 'soğuk' olarak tanımlayan öğrencilerin (N=59), puan ortalaması 10,3 ($\pm 10,3$), ortancası 8 olarak

hesaplanmıştır. Bu grupta en düşük değer 0, en yüksek değer ise 53'dür. Ebeveyn ilişkisini 'kindar' olarak tanımlayan öğrencilerin (N=23), puan ortalaması 17,3 ($\pm 13,2$), ortancası 18 olarak hesaplanmıştır. Bu grupta en düşük değer 0, en yüksek değer ise 38'dir. Ebeveyn ilişkisini 'düşmanca' olarak tanımlayan öğrencilerin ise (N=52), puan ortalaması 21,1 ($\pm 18,8$), ortancası 14 olarak hesaplanmıştır. Bu grupta en düşük değer 0, en yüksek değer ise 70'dir.

Öğrencilerin ebeveynlerinin ilişkilerini tanımlama biçimlerine göre Kruskal Wallis Varyans Analizi Sonuçları incelendiğinde, gruplar arasında Baker Strateji Baba Soru Formu'ndan elde edilen ebeveyn yabancılaştırması puanları bakımından manidar bir fark olduğu gözlenmiştir ($p < .05$). Analiz sonucunda Baker Strateji Baba Soru Formu'nu dolduran öğrencilerin Anne formunda olduğu gibi ebeveynlerinin ilişki tipini düşmanca olarak tanımlayan öğrencilerin en yoğun ebeveyn yabancılaştırmasına maruz kaldıkları, en düşük seviyede ebeveyn yabancılaştırmasına ise ebeveynlerinin ilişki tipini 'geleneksel' olarak tanımlayan öğrencilerde saptanmıştır.

4. Tartışma ve Sonuç

Ülkemizde gerçekleşen evlenme ve boşanma oranlarının son 20 yıllık istatistiki bilgileri incelendiğinde 2001 senesinde gerçekleşen evliliklerin sayısı 544.322 iken boşanma sayısı 91.994; 2021 verileri incelendiğinde ise 561.710 iken boşanma sayısı ise 174.085 olduğu görülmektedir (TÜİK, 2022). Bu veri son 20 yıl içerisinde boşanma oranında %83.37'lik bir artış olduğunu göstermektedir. Saptanan bu veri, dolaylı olarak gerek toplum nezdinde gerekse de bireyler nezdinde boşanmanın getirmiş olduğu sorunların çoğalarak hissedilmesine neden olmaktadır. Boşanma süreci evli olan eşler arasında alınan bir karar olsa da bu durumda en çok etkilenenler çocuklar olabilmektedir (Öngider, 2013; Şirvanlı, 1999). Çocukların boşanma sonrasında karşılaştığı sorunlar arasında hiç kuşkusuz ki ebeveyn yabancılaştırması sendromu da yer almaktadır (Nicholas, 1997; Berns, 2001; Gordon, Stoffey ve Bottinelli, 2008).

1970 ve 1980 yılları arasında aile mahkemelerinde velayet anlaşmazlıklarında bilirkişi olarak görev yapan çocuk ve ergen psikiyatristi Gardner (1985), değerlendirmeleri esnasında özellikle velayet anlaşmazlıklarında bulunan boşanmış ailelerde görülen bir tür duygusal çocuk istismarı için 'ebeveyn yabancılaşması sendromu' terimini alanyazına kazandırmıştır. Gardner'ın tanımlamasından sonra ise ebeveyn yabancılaştırması hakkında birçok çalışma yapılmış, gerek sendromun varlığının kanıtlanabilir olması için gerekse de EYS'nin hem çocuk hemde yabancılaştırılan ebeveyn üzerindeki etkileri konusunda bulgulara erişilmiştir.

Kopetski (1998) çalışmasında ebeveyn yabancılaştırmasının cinsiyete dayalı bir sendrom olmadığını, hedef veya uygulayıcı ebeveynlerin her iki cinsiyetten de olduğunu ifade etmiştir. Yapılan bu çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan katılımcıların BBSF Anne ve Baba Soru Formu'na vermiş oldukları yanıtların puan ortalamasına bakıldığında Anne soru formuna verilen puan ortalaması kadın öğrencilerde 14,6 ($\pm 15,4$) iken erkek öğrencilerin puan ortalaması 14,1 ($\pm 15,2$) olduğu görülmüştür. Baba Soru Formu'na

verilen puanlar incelendiğinde ise kadın öğrencilerin puan ortalaması 12.4 ($\pm 13,4$) iken erkek öğrencilerin puan ortalaması ise 16 ($\pm 17,1$) olduğu görülmektedir.

Gardner yapmış olduğu çalışmada (1985) bir ebeveynin diğer ebeveyni çocuklardan uzaklaştırma girişimlerinin özellikle yüksek çatışmalı ailelerde olduğunu ifade etmiştir. Eşler arasındaki bu çatışma süreci boşanma sürecinde daha da artmakta ve bu durum EYS'nin ortaya çıkmasında önemli rol oynamaktadır. Çatışmalı boşanma süreçleri hakkında yapılan çalışmalarda EYS'nin oluştuğuna dair birçok tespit yer almaktadır (Stahl, 2003; Lasbats, 2004; Dias, 2006). Benzer şekilde yapılan bu çalışmada öğrencilerin ebeveynlerinin ilişkilerini tanımlama biçimlerine göre Kruskal Wallis Varyans Analizi Sonuçları incelendiğinde, gruplar arasında Baker Strateji Anne ve Baba Soru Form'larından elde edilen ebeveyn yabancılaştırması puanları bakımından manidar bir fark olduğu gözlenmiştir ($p < .05$). Analiz sonucunda ebeveynlerinin ilişki tipini düşmanca ilişki olarak tanımlayan öğrencilerin en yoğun ebeveyn yabancılaştırmasına maruz kaldıkları, en düşük seviyede ebeveyn yabancılaştırmasına ise ebeveynlerinin ilişki tipini 'geleneksel' olarak tanımlayan öğrencilerde olduğu saptanmıştır.

Bu çalışmanın amacı Baker ve Chambers (2011) tarafından geliştirilen Baker Strateji Soru Formu'nun (BSSF) Türkçeye uyarlanmasıdır. Ölçeğin uyarlama çalışmasında, her iki dili de hâkim olan dil uzmanlarınca özgün dilden hedef dil Türkçeye çeviri işlemi gerçekleştirilmiş, sonrasında ise geri işlem yapılarak dilsel eşitlik sağlanmıştır. Dilsel eşitliğin sağlanmasından sonra anlamsal denklik alan uzmanı olan beş uzman tarafından kontrol edilmiş ve uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak anlam denkliği sağlanarak nihai form hazırlanmıştır.

Mevcut çalışmada BSSF'nin faktör yapısının doğrulanması amacıyla DFA analiz çalışması gerçekleştirilmiştir. Yapılan analiz çalışma sonucunda uyum indisleri incelendiğinde Anne Soru Formu için $\chi^2/sd=2,08$ değer olarak, Baba soru formu ise $\chi^2/sd=2,41$ değer olarak mükemmel uyum değeri aldığı saptanmıştır. BSSF Anne ve Baba Soru Form'ları için yapılan iç tutarlılık katsayı (Cronbach's Alpha) hesaplamasında ise Anne ve Baba Soru Form'u için .93 değeri elde edilerek güvenilirlik ispatı gerçekleştirilmiştir.

Ülkemiz alanyazına bakıldığında EYS hakkında çalışmaların azlığı göz önünde bulunmaktadır. Çalışmaların azlığı gerek vaka sayısına erişim zorluğundan gerekse de EYS'nin varlığını belirleyebilecek bir ölçeğin olmamasından dolayı olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, bu araştırmada Türkçe uyarlaması yapılan BSSF'nin Anne ve Baba Soru Form'larının alanyazındaki bu boşluğu dolduracağı ve gerek sosyal hizmet alanında, gerek hukuk alanında gerekse de çocuk ve ebeveyn arasındaki ilişkiyi inceleyen diğer meslek elemanlarının yapacağı araştırmalara bilimsel temelli katkı sağlayabilecek güvenilir bir ölçme aracı olduğu düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aloia, L.S., & Strutzenberg, C. (2019) Parent-child communication apprehension: The role of parental alienation and self-esteem. *Communication Reports*, 32:1-14. <https://doi.org/10.1080/08934215.2018.1514641>
- Andre, K. (2004). Parent alienation syndrome. *Annals of the American Psychotherapy Association* 7:7-11.
- Baker, A.J.L. (2005) The long-term effects of parental alienation on adult children: A qualitative research study. *Am J Fam Ther*, 33:289- 302.
- Baker, A.J.L. ve Darnall, D. (2006) Behaviors and strategies employed in parental alienation: A survey of parental experiences. *J Divorce Remarriage*, 45:97-124.
- Baker, A.J.L. ve Fine, P. (2008) Beyond the high road: Responding to 17 parental alienation strategies without compromising your morals or harming your child. <http://www.amyjl baker.com>
- Baker, A.J.L. ve Ben-Ami, N. (2011) To turn a child against a parent is to turn a child against himself: the direct and indirect effects of exposure to parental alienation strategies on self-esteem and well-being. *J Divorce Remarriage*, 52:472-489.
- Baker, A. J.L. ve Chambers, J. (2011). Adult recall of childhood exposure to parental conflict: Unpacking the black box of parental alienation. *Journal of Divorce & Remarriage*, 52(1), 55-76.
- Baker, A.J.L. ve Brassard, M.R. (2013) Adolescents caught in parental loyalty conflicts. *J Divorce Remarriage*, 54:393-413. <https://doi.org/10.1080/10502556.2013.800398>
- Baker, A.J.L. ve Verrocchio, M.C. (2013) Italian college student-reported childhood exposure to parental alienation: Correlates with wellbeing. *J Divorce Remarriage*, 54:609-628. <https://doi.org/10.1007/s10826-013-9816-0>
- Baker, A. J.L. ve Eichler, A. (2014). College student childhood exposure to parental loyalty conflicts. *Families in Society*, 95(1), 59-66
- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of personality and social psychology*, 61(2), 226.
- Ben-Ami, N. ve Baker, A.J.L. (2012) The long-term correlates of childhood exposure to parental alienation on adult self-sufficiency and wellbeing. *Am J Fam Ther*, 40:169-183.
- Bernet, W., von Boch-Galhau, W., Baker, A.J.L. ve Morrison, S.L. (2010) Parental alienation, DSM-V, and ICD-11. *Am J Fam Ther*, 38:76-187.
- Berns, S. (2001). Parental alienation syndrome in the family courtmagic bullet or poisoned chalice? *Australian Journal of Family Law*, 15(3), 191– 214.
- Bryman, A. ve Cramer, D. (1999). *Quantitative Data Analysis with SPSS Release 8 for Windows* (18th ed.). London and New York, Taylor & Francis e-Library, Routledge.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Atıf İndeksi, 001-214.
- Cantwell, B. (2009). Parental alienation: how to understand and address parental alienation resulting from acrimonious divorce or separation. *Journal of Social Work* 3:365-366.
- Clawar. S. S. ve Rivlin, B. V. (1991). *Children Held Hostage: Dealing With Programmed and Brainwashed Children*. Chicago: American Bar Association.
- Clemente, M. ve Padilla-Racero, D. (2016). When courts accept what science rejects: Custody issues concerning the alleged “parental alienation syndrome”. *J Child Custody*, 13:126-133.
- Dias, M.B. (2006). Síndrome da alienação parental, o que é isso? <https://jus.com.br/artigos/8690/sindrome-da-alienacao-parental-o-que-e-isso>
- Emery, R.E. (2011). *Renegotiating Family Relationships: Divorce, Child Custody, and Mediation*, 2nd ed. New York, Guilford Press.
- Fidler, B. J., Bala, N., Birnbaum, R., & Kavassalis, K. (2008). Understanding child alienation and its impact on families. In B. J. Fidler et al., *Challenging issues in child custody assessments, A guide for legal and mental health professionals* (pp. 203–229). Toronto, Canada: Thomson Carswell.
- Garber, B.D. (2020). Dynamics, not diagnoses. *Fam Court Rev*, 58:368-370.

- Gardner, R. A. (1985). Recent trends in divorce and custody litigation. *Academy Forum*, 29(2), 3–7. Gardner, R.A. (2001). Parental Alienation Syndrome (PAS): Sixteen Years Later. *Academy Forum*, 45(1):10-12.
- Gardner, R.A. (2002). Denial of the Parental Alienation Syndrome Also Harms Women. *Am J Fam Ther* 2002;30(3):191–202.
- Gardner, R.A. (2004). Three levels of parental alienation syndrome: Differential diagnosis and management. *Am J Forens Psychiatry* 25:41-76
- Geniş, M., Toker, B. ve Şakiroğlu, M. (2019). Boşanmanın çocuklara etkisi, çocuğa söylenmesi ve ebeveyn yabancılaşması derleme çalışması. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3:190-199.
- Gordon, R. M., Stoffey, R. ve Bottinelli, J. (2008). MMPI-2 findings of primitive defenses in alienating parents. *American Journal of Family Therapy*, 36(3), 211–228.
- Güler, G. (2017). Ebeveyn yabancılaştırma sendromu ve boşanma. *J Child Psychiatry-Special Topics*, 3(3):225-228.
- Hambleton, R. K. ve Patsula, L. (1999). *Increasing the validity of adapted tests: Myths to be avoided and guidelines for improving test adaptation practices 1, 2* <http://www.testpublishers.org.journal.html>
- Karataş, E. (2019). Boşanmış aile çocuklarındaki uyum problemleri: Ortak ebeveynlik açısından bir inceleme [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Kline, P. (1994). *An Easy Guide to Factor Analysis* (1st edition). Routledge, New York
- Kodjoe, U. (2003). Vorwort [Preface]. In W. von Boch-Galhau et al. (Eds.), *Das Parental Alienation Syndrom, Eine interdisziplinäre Herausforderung für die scheidungs begleitende Berufe* (1st.ed.). Berlin: Verlag für Wissenschaft und Bildung.
- Kopetski, L. M. (1998). Identifying cases of parental alienation syndrome. *The Colorado Lawyer*, 29(2).65-68.
- Lasbats, M. (2004). Etude du syndrome d'aliénation parentale à partir d'une expertise civile *Actualite Juridique Famille*, (11), 397–399.
- Moné, J. G. ve Biringen, Z. (2012). Assessing parental alienation: Empirical assessment of college students' recollections of parental alienation during their childhoods. *Journal of Divorce & Remarriage*, 53(3), 157–177. <https://doi.org/10.1080/10502556.2012.663265>
- Nicholas, L. (1997). *Does parental alienation syndrome exist? Preliminary empirical study of the phenomenon in custody and visitation disputes*. Proceedings of Thirteenth Annual Symposium of the American College of Forensic Psychology, Vancouver, British Columbia.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Öngider, N. (2013). Boşanmanın Çocuk Üzerindeki Etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(2), 140-162.
- Pepiton, M.B., Alvis, L.J., Allen, K. ve Logid, G. (2012). Is Parental alienation disorder a valid concept? Not according to scientific evidence. A review of parental alienation, DSM-5 and ICD-11 by William Bernet. *J Child Sex Abuse*, 21:244-253.
- Pines, A.M., Gat, H. ve Tal, Y. (2002). Gender differences in content and style of argument between couples during divorce mediation. *Conflict Resolution Quarterly*, 20:23-50.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent selfimage* (18th ed.). Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Spruijt, E., Eikelenboom, B., Harmeling, J., Stokkers, R. ve Kormos, H. (2005). Parental alienation syndrome (PAS) in the Netherlands. *American Journal of Family Therapy*, 33(4), 303–317.
- Stahl, P. M. (2003). Understanding and evaluating alienation in high-conflict custody cases. *Wisconsin Journal of Family Law*, 24(1), 20–26.
- Şirvanlı, D. (1999). Eşler arası çatışma ve boşanmanın çocuklar üzerindeki etkileri I: Davranış ve uyum problemleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 6(1), 19-29.
- Tarhan, N. (2010). *Aile Okulu ve Evlilik* (26.Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tein, J.Y., Sandler, I.N. ve Zautra, A.J. (2000). Stressful life events, psychological distress, coping, and parenting of divorced mothers: A longitudinal study. *J Fam Psychol*, 14:27-41.
- Torun, F. (2011). Ebeveyn yabancılaştırma sendromu. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(3), 466-482.
- Torun, F. (2017). *Ebeveyne Yabancılaşma Sendromu* (1.Baskı). Ankara, Psikonet Yayınları.

- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2022). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri. Erişim Tarihi: 15.Kasım 2022, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2021-45568>
- Walker, L.E. ve Shapiro, D.L. (2010). Parental alienation disorder: Why label children with a mental diagnosis? *J Child Custody*, 7:266-286.
- von Boch-Galhau, W. (2018). Parental Alienation (Syndrome)-A serious form of psychological child abuse. *Ment Health Fam Med*,14:725-739.
- Verrocchio, M.C., Baker, A.J.L. (2015 Italian Adults' Recall of Childhood Exposure to Parental Loyalty Conflicts. *J Child Fam Stud* 24, 95–105). <https://doi.org/10.1007/s10826-013-9816-0>
- Verrocchio, M. C., Baker, A. J. L., & Bernet, W. (2016). Associations between exposure to alienating behaviors, anxiety, and depression in an Italian sample of adults. *Journal of Forensic Sciences*, 61(3), 692–698. doi:10.1111/1556-4029.13046
- Verrocchio, M. C., Baker, A. J. L., & Marchetti, D. (2018). Adult report of childhood exposure to parental alienation at different developmental time periods. *Journal of Family Therapy*, 40(4), 602–618. <https://doi.org/10.1111/1467-6427.12192>
- Verrocchio, M.C., Marchetti, D., Carrozzino, D., Compare , A. ve Fulcheri, M. (2019). Depression and quality of life in adults perceiving exposure to parental alienation behaviors. *Health Qual Life Outcomes*, 17:14.
- Yörükoğlu, A. (2012). *Çocuk Ruh Sağlığı*. (32.Baskı). İstanbul, Özgür Yayınevi.
- Zafar, N. ve Kausar, R. (2014). Emotional and social problems in divorced and married women. *FWU Journal of Social Sciences*, 8:31-35.
- Zimmerman, M. ve Coryell, W. (1987). The Inventory to Diagnose Depression (IDD): a self-report scale to diagnose major depressive disorder. *Journal of consulting and clinical psychology*, 55(1), 55